

Naam:

Klas:

Datum:

*Ruimte voor
schoolstempel
en paraaf docent*

1D Hanteren / fixeren / seksen schaap en geit

WETEN

Als je deze lessen hebt geoefend ben je in staat om de dieren beschreven in deze lessencyclus op de juiste wijze te hanteren en fixeren. Dit moet op een diervriendelijke manier gebeuren, zonder het welzijn van het dier aan te tasten. Tevens kun je van de behandelde diersoorten het geslacht bepalen.

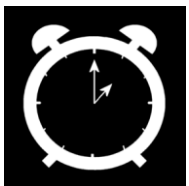
DOEN

- Respectvol omgaan met de dieren
- Het dier op de juiste wijze uit het hok/ stal nemen
- Het dier op de juiste wijze hanteren
- Het dier op de juiste wijze fixeren
- Het geslacht bepalen
- Doortastend zijn

NODIG

- Opzoekboek dier/ schapen en geiten encyclopedie
- Touwtje met een lus erin.
- Eventueel een oude autoband

TIJD

Deze les duurt 2 uren. Deze lessen hanteren/ fixeren zullen regelmatig geoefend moeten worden. Je moet van **alle** in deze les beschreven diersoorten de aftekenmatrix afgetekend hebben.

TIPS

- Zet eerst alle spullen klaar die je nodig hebt
- Ben niet te bang, pak het dier stevig beet
- Ga doortastend te werk, anders kun je het dier onnodig bezeren

A. Theorie

Hanteren

Hanteren is het dier oppakken op leiden op een zo veilig mogelijke wijze. Het is belangrijk dat je dieren waar je mee werkt ook op de juiste wijze kunt hanteren. Als je dieren wilt verzorgen moet je ze vaak uit hun verblijf halen. Ook is het denkbaar dat je de dieren wilt verplaatsen. Om dat allemaal veilig uit te kunnen voeren is het belangrijk dat je het hanteren van dieren meerdere keren goed oefent. Je moet een dieren soms uit hun verblijf halen om ze te verzorgen.

Fixeren

Als je een dier wilt controleren of behandelen moet je een dier kunnen fixeren. Fixeren is een dier op zo'n wijze vastpakken dat je het kunt controleren of behandelen zonder dat het risico bestaat dat het dier zichzelf of de behandelaar kan bezeren. Om dit te bereiken moet je het dier stevig en resoluut vastpakken. Het lijkt soms een beetje wreed maar de dieren hebben hier geen of weinig last van. Het is beter om het dier goed vast te pakken als dat het dier zich kan bezeren tijdens de controle of behandeling.

Geslacht bepalen (seksen)

Het geslacht van een dier bepalen noemt men ook wel eens seksen. Het is erg belangrijk dat je bij de verschillende dieren het verschil kunt zien en benoemen tussen een mannelijk en een vrouwelijk dier. Bij sommige diersoorten kunnen bijvoorbeeld de mannetjes niet samen gehuisvest worden. Ook als je wilt gaan fokken met dieren (of juist niet) is het handig als je het verschil weet tussen mannetjes en vrouwtjes. Het symbool voor mannelijke dieren is ♂ het symbool voor vrouwelijke dieren is ♀. Het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke dieren noemen we de geslachtskenmerken. We onderscheiden primaire en secundaire geslachtskenmerken.

Primaire geslachtskenmerken

Primaire geslachtskenmerken zijn kenmerken die al bij de geboorte aanwezig zijn. Dit zijn vaak de penis, balzak en de vagina.

Secundaire geslachtskenmerken

Secundaire geslachtskenmerken zijn lichamelijke geslachtskenmerken die zich pas ontwikkelen op het moment dat de dieren geslachtsrijp worden. Denk hierbij bijvoorbeeld op het groter worden van de kam en het ontwikkelen van sporen bij hoenders, het doorgroeien van de hoektanden tot slagstanden bij varkens, etc.

Geiten

Hanteren

Stap 1

Laat het geitje merken dat je er bent door tegen hem te praten. Geitjes zijn erg nieuwsgierig en komen over het algemeen naar je toe. Als het geitje niet wil komen lok het dan met wat voer. Zorg dat je het touwtje met een lus bij de hand hebt. Vang het geitje. Pak het geitje liever niet aan de horens vast.

Stap 2

Doe de lus om de nek van het geitje. Trek de lus aan maar laat een handbreedte ruimte tussen het touwtje en de nek van het geitje.

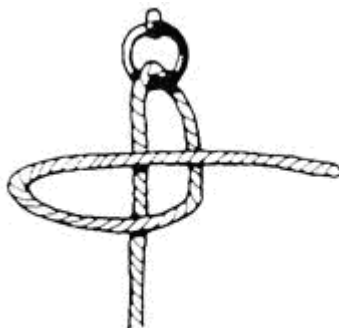
Stap 3

Maak een knoop in de lus zodat deze niet strakker of wijder kan worden. De lus mag geen stropwerking hebben. Je kan nu met het geitje lopen. Hou het geitje kort en loop zo ontspannen mogelijk.

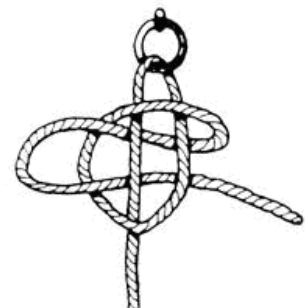

Stap 4

Zet het geitje dicht tegen de wand vast met een paardenknoop zodat je in een noodsituatie het geitje met één ruk aan het touw kunt bevrijden. Laat een geit zo nooit alleen. Als de geit schrikt kan het dier zichzelf ophangen.

Stap 1 paardenknoop

Stap 2 paardenknoop

Fixeren

Stap 1

Ga op je knieën zitten en druk de geit stevig tegen je aan. Druk met **één** arm zijn kop naar achteren zodat de geit jou niet kan bezeren met zijn horens.

Stap 2

Leun naar voren en ga met je handen “binnendoor” naar de poten die het dichtste bij jouw benen zijn. Als je er niet bij kunt kan je de poten van de geit een beetje naar voren duwen met je knieën.

Stap 3

Til de geit voorzichtig op aan zijn poten . Laat daarbij de geit naar beneden glijden over jouw dijbenen. Zorg ervoor dat de geit rustig op de grond komt te liggen.

Stap 4

Druk met je onderarmen de hals en de achterhand van de geit naar beneden.

Stap 5

Eventueel ga je op het geitje zitten. Zo kun je dan de geit behandelen of zijn hoefje bekappen.

Schappen

Hanteren

Schappen kun je verplaatsen met een wagentje of door ze zelf te laten lopen. De kleine rassen kun je wel optillen, maar dat wordt niet zo vaak gedaan.

Korte stukjes lopen de schappen meestal zelf. Het makkelijkste gaat dit door ze achter een emmer met brok aan te laten lopen. Het zijn immers *kuddedieren*, maak daar gebruik van! Als je één dier moet verplaatsen ga dan als volgt te werk:

Stap 1

Laat weten dat je er bent door tegen het schaap te praten. Een schaap is een vluchtdier dus het komt niet zomaar naar je toe. Lok het schaap daarom met een emmer voer. Doe een arm onder de kop van het schaap. Zorg ervoor dat je met je arm niet de luchtpijp van het schaap dichtdrukt. Hou dan je arm lager

Stap 2

Pak met de andere hand de staart (of het stompje hiervan). De staart kun je dan als aandrijfmechanisme gebruiken, terwijl je de kop gebruikt om te sturen. Natuurlijk kun je het schaap ook een halster met een touw aandoen, maar dat moet je dan wel bij je hebben.

Fixeren

Stap 1

Vang het schaap zoals hierboven beschreven.. Probeer om het schaap niet aan de wol te vangen. Soms is dit echter onvermijdelijk. Pak het schaap stevig vast in de vang. De vang is een huidplooi net voor de achterbenen. Als je rechts bent met je linkerhand, ben je links dan met je rechterhand.

Stap 2

Pak met je andere hand de bek van het schaap stevig vast en draai de kop van het schaap naar de schouder. Breng nu het schaap uit evenwicht door je knie tegen het schaap te drukken en draai mee. Het schaap gaat nu bijna vanzelf op zijn kont zitten.

Stap 3

Pak de voorpoten van het schaap vast en zet het schaap op zijn kont. Heb je een schaap met een dunne kont dan kun je het schaap in een oude autoband zetten.

PAS OP dat het schaap niet over zijn rug rolt!!

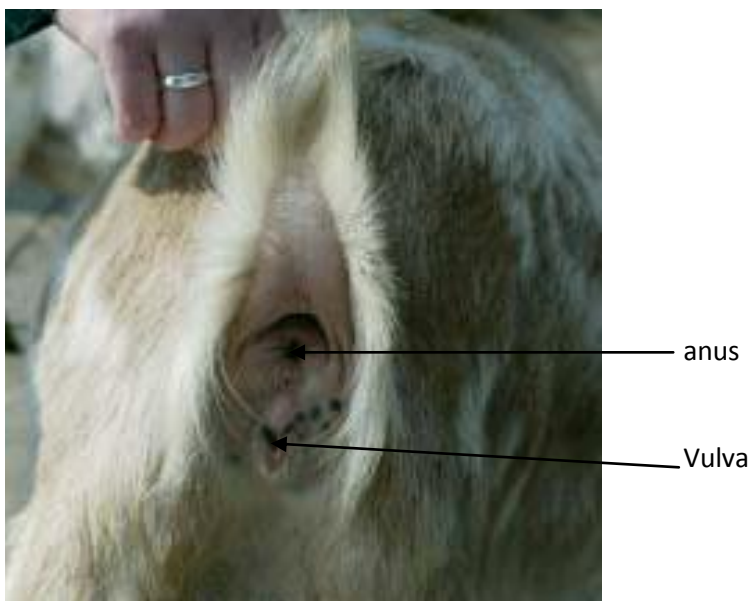
Hierdoor kunnen de ingewanden van het schaap draaien. Zet het schaap daarom altijd in dezelfde richting terug op zijn poten.

Geslacht bepalen geit en schaap

Een mannelijke geit noemen wij een bok, een vrouwelijke geit is een geit en een jong noemen wij een lam. Als een bok is gecastreerd noemen wij dit een hamel. Bij de schapen noemen wij een mannelijk dier een ram, een vrouwelijk dier een ooi en een jong is een lam. Ook bij de schapen heet een gecastreerd mannelijk dier een hamel.

Primaire geslachtskenmerken

Het verschil tussen een mannelijke geit of schaap ten opzichte van een vrouwelijke geit of schaap is het beste te zien onder de staart van de dieren. Bij alle geiten en schapen zit direct onder de staart de anus. Bij een geit/ ooi zit daaronder de vulva, terwijl dit niet het geval is bij een bok/ ram. Bij een bok/ram zie je onder de buik de koker waaruit de penis naar buiten komt als de bok/ ram een geit/ ooi wilt dekken en tussen zijn achterbenen hangt het scrotum. Dit is natuurlijk bij een geit/ooi niet aanwezig.

Vrouwelijke geit (♀)

Secundaire geslachtskenmerken

Een belangrijk secundaire geslachtskenmerk bij bokken is de zogenaamde 'bokkegeur'. Als bokken geslachtsrijp zijn scheiden zij een penetrante geur af die duidelijk vanaf een afstand is te herkennen. Je kan bij geiten niet aan de horens of sik zien of het een bok of een geit is. Volwassen bokken en rammen zijn ook groter dan geiten of ooiën waarbij rammen ook een grovere kop hebben dan ooiën.

B. Zelftoets

1. Wat is het verschil tussen primaire en secundaire geslachtskenmerken?

2. Wat is de gemakkelijkste manier om schapen te verplaatsen ?

3. Wat is het verschil tussen hanteren en fixeren?

4. Waar moet je goed op letten als je een geit met een touw wilt hanteren?

5. Wat zit de vang bij een schaap?

6. Waar moet je op letten als je een schaap na het fixeren terug op de poten wilt zetten?

7. Wat is een belangrijk secundair geslachtskenmerk bij geiten?

8. Waarom mag je een geit die is vastgezet met een touw niet alleen laten?

9. Hoe kun je een geit/ ooi herkennen ten opzichte van een bok/ram?

10. Hoe kun je schapen en geiten het beste lokken?

C. Praktijkopdrachten

Tijdens deze praktijklessen ga je verschillende schapen en geiten hanteren en fixeren. Ook ga je het geslacht van het dier bepalen.

1. Haal een geit uit zijn hok, of vang er een op de juiste wijze. Hanteer het dier zoals hierboven beschreven.
2. Als je de geit goed kun hanteren mag je proberen om de geit te fixeren. Als het niet goed lukt laat je dan helpen door een klasgenoot of vraag je docent om hulp.
3. Als je de geit goed gehanteerd hebt kan je het geslacht van het dier bepalen. Welk geslacht heeft het dier dat je vast hebt? Zorg ervoor dat je minimaal 1 mannetje en vrouwtje hebt gesekst.
4. Herhaal het hanteren/ fixeren en het seksen bij minimaal 2 andere geiten .
5. Als je klaar bent laat je het geleerde controleren bij je docent.

Doe nu hetzelfde als hierboven maar dan met 3 schapen.

Beoordeling door leerling

1. *Wat heb ik gedaan?*

2. *Wat ging goed?*

3. *Wat kon beter?*

4. *Hoe pak ik het de volgende keer aan?*

Feedback van de docent

(zelf invullen)

Wat ging goed:

Tips: